

BEZDRUŽICKÁ MĚSTSKÁ KNIHA

Jan Ryba

Ve 13. stol. dochází v českých zemích k formování měst jako specifických hospodářských jednotek. Města jsou současně právními, politickými a vojenskými centry s určitým stupněm vnitřní samosprávy. V nich se vytváří i nová společenská vrstva. Panovnícká moc zařadila městské obyvatelstvo pod svůj výhradní vliv a vymezila i svůj hospodářský zájem ve městech. Panovníckova aktivita se dotvářela ve vlastním zakládání nových emfyteutických měst. Do osmdesátých let 13. stol. byla síť měst v českých zemích v základních rysech hotova. Zakládání měst se zúčastnila v mezích svých statků i šlechta. Obyvatelstvo těchto poddanských měst však nebylo osobně svobodné. Jednalo se o poddané vrchnosti se zvláštním postavením determinovaným užíváním městského práva.

V městských kancelářích, řídicích život města a vznikajících částečně již před koncem 13. stol., se prosazoval od počátku 14. stol. (vedle již používaných městských listin) nový typ městského diplomatického materiálu - městská kniha (naše nejstarší dochovaná městská kniha pochází ze Starého Města pražského a byla vedena od r. 1310). Od poloviny 14. stol. přibývá knih a lze říci, že od konce tohoto století jsou městské knihy vedeny snad v každém městě, i poddanském. Rozšíření tohoto druhu diplomatického materiálu bylo způsobeno poskytnutím úplného dědického práva obyvatelům všech královských měst a částečně i měst poddanských.

Městské knihy lze definovat jako knihy, které byly vedeny městskou kancelář k pojištění práv města jako celku i jeho jednotlivých měšťanů. Městské knihy však v žádném případě nemohly nahrazovat listiny. Vznikly z potřeby evidence a subsidiárního pojištění právních transakcí autoritou městské obce pro případ event. ztráty či zničení vlastního listinného pořízení. Pamětní knihy, které tak vznikaly, nebyly ovšem institucí obligatorní, ale zcela dobrovolnou. Záviselo zcela na měšťanovi, zda o vklad do knihy požádá. Od přelomu 14. a 15. stol. knihový zápis právně zcela nahradil listinu, která již nebyla podmínkou.

Městské knihy lze snad nejlépe dělit do čtyř kategorií:

1. knihy pamětní - ve 14. stol. knihy menších měst se zápisy všeho druhu, v 15. stol. zvl. knihy kam byly zapisovány tzv. memorabilia

2. knihy městské správy - knihy privilegií, finanční, korespondence, formuláře, kopíáře, registra atd.

3. knihy městského soudnictví - pro záležitosti sporné, nesporné, trestní

4. knihy vzniklé z přenesené veřejnoprávní působnosti města - knihy sirotčí

Je však pochopitelné, že nejprve byly knihy jednotné pro různé druhy právních pořízení a záležitostí. V 16. stol. se ve většině měst ustálila podoba městských knih, tj. knih soukromoprávní nesporné agendy. Ve větších městech se vedly pro jednotlivé druhy těchto záležitostí samostatné knihy. Existují pak knihy prodejí a koupí nemovistostí, knihy obligací, kvitancí, svatebních smluv, pozůstalostí a jejich inventářů. V menších městech zůstaly nadále knihy smíšené. Podoba těchto knih zůstala většinou nezměněna až do 18. stol. Závaznost knihového zápisu byla prosazena až zásahem státu ve druhé polovině 18. stol. V 18. stol. tedy končí existence městských knih ve vlastním slova smyslu a nastupují pozemkové knihy vedené pod autoritou státu.

V 18. stol. v souvislosti s byrokratizací městské správy končí také řady knih, jejichž vedení bylo úzce spojeno s městskou samosprávou (např. knihy obnovování městských rad, přísah zvolených radních atd.).

Jak z výše uvedeného vyplývá, poskytují nám městské knihy nenahraditelné informace nejen o životě města jako celku, ale podávají nám cenná svědectví o jednotlivých obyvatelích. Předkládaný zápis nás seznamuje s vybavením domácnosti měšťana a pekaře městečka Bezdrůžic koncem 18. stol. 1)

Inventarium

welches auf oberamtliche Verordnung uiber da von verstorbenen Franz Zeibig, gewesten Bürger und Bekenmeistern in Stadl Weseritz hinterbliebenen Vermögen untern heutigen dato inbryseyn(?) und durch Lorentz Mayer, Stadtrichter wie auch Bürgermeistern als Martin Dietl, Joseph Thein und Johann Karl Müller, Stadtschreiber, der Ordnung nach erichtet und unpartheyn...(?) geschätzt worden ist, den 26. Februarii Anno 1783

An immobiliar Vermögen Fr. Kr.

ein-und ein halb Hof mit all(?) denen darzugehörigen Grundstücken pr. und umb achthundert Gulden 800 extra das neuerbauten Häusl(?) ohngefahr(?).....150

An Getraid in Körner

Korn 15 Str. ....á 2 Fr.30 Kr.	37 30
Gersten 10 Str. ...á 2 Fr.15 Kr.	22 30
Haaber 10 Str. ...á 1 Fr.30 Kr.	15
Arbes 1 Str. ....á 2 Fr.30 Kr.	2 30
Leinsamen 1 Vrtl.2 M.	1
Ärdöpfel 3 Str. ...á 30	1 30

An überwinter ausgesähten Getraid

Weitzen - Str. 3 Vrtl. á 3 Fr.	2 15
Korn 13 Str. ....á 2 Fr.30 Kr.	32 30

An grünen Futter

1 Fuderl Heu a deto Gromet	4
---------------------------------	---

An vorrätigen Geströhe

Rokenstrohe 8 Mandl á 1 Fr.	8
----------------------------------	---

An Manns Kleidung

1 alt blaibuscher Rok	2 15
1 deto Kamisol mit Peltz gestatert	45
2 baar Leinkleider	1
Fr. Kr.	
1 Hunth	30
1 neue Mützen	40
1 baar schwartze Stripf	30
4 Halsbindln	8
1 baar Schuh	30
3 Hemeter	1
1 baar hüpen(?) Handschuh	30
1 Rohr mit Mesing beschlagen	45

An Wei Gezeuch

3 Stuk Tisch Tucher á 15 Kr. 45

3 Stuk Handtücher á 10 Kr. 30

An Bethgewanth

8 Stuk Better mit Tschekigten überzichen 50

8 Stuk Polster 16

4 Stuk Gesindsbetter mit Tschekigten überzichen ...4

2 Stuk Pölster mit weisen überzüg 2

An allerhand Viehe

3 Stuk Zung Ochsen á 20 Fr. 60

1 Stuk dreyjährigen 8

2 Stuk zweyjährigen á 6 Fr. 12

3 Stuk Nutzhüe á 12 Fr. 36

1 Stuk zweyjähriges Kalberl 5

10 Stuk Hamml á 1 Fr.30 Kr. 15

8 Stuk Hünen á 7 Kr. 56

Fr. Kr.

An Hausgeräth

1 Weisrunden Tisch 2

1 vierekgigten Tisch 30

2 deto weise 30

3 Stuk aichene Leinstihl 1 30

3 Stuk Leinstihl von weichen Holtz 45

4 Stuk Vorbänken 40

2 Stuk Geschier Bänke 40

2 Stuk Kleiderkasten mit gspeer(?) 3

1 Stuk Bettstuhl 1

Mehr an Hausgeräth

1 Bakkübl 20

1 Molder	8
1 Himelbett	1
2 Spannbetter	1
3 Gurthbetter	36
2 Trugl, eine mit gspeer(gsperr ?)	2
3 Laden mit gspurr	1 30
1 Lade ohlie(?)	15
2 Wasser Schafln mit eiserne Reifen	30
2 Wasser Eimer mit eisernen Reifen	20
1 riesl ein Staub Sieb	6
1 Aebes Sieb	7
1 trätige Getrayd Hang	30
3 tresch Truschln	7
2 Gra Senfen	20
Fr. Kr.	
1 Bak Trog sammt Tafeln	2
1 eiserne Wagbalken mit blechenen Schälen	45
1 mässinges einsätz Gwicht	30
2 tung Gabl 1 Greill	18
1 Hakmesser	3
1 Schleifstein mit eisernen Wellen	20
2 eiserne haafen Töpf	6
3 oxsen Gschier	18
8 anheng Ketten	56
3 vorheng Schlösser	18
3 flax Brechen	12
1 ofen Gabl	4
1 Vrtil Getraidmaa mit eisernen Reifen	30

2 eiserne Schaufeln	16
1 Spitzhauen	8
1 Holz Klamer	6
1 Schrott Handhaken	30
1 Holtz Handsong	1 30
1 bayl. Holm Stuhl mit Messer	1 15
1 Holm, 1 prager deto Körbl	30
2 zierne Leichter	25
3 zierne Schlün	1 30
1 Suppen, 1 Krenschalten	1
9 zierne Löffel	27
2 plecherne Pfannen	16
1 eiserner Rost	8
12 hölzerne Deller	24
Fr. Kr.	
12 koch Döpf	10
6 Schül	5
1 Schnitzmesser	10
2 Näber	4
1 Wasser dann 1 Kraut Val	20
1 Waschtrug	15
1 Waschmangl	1 30
1 Wasser(?) Val	10
1 hub Laden	1
6 Klafter Schnitholz	6
An allerhand Bildern	
3 Stuk auf Glas(?) und auf Leinwand(?) gemahlte Bild	1 15

1 hölzernes Crucifix sammt einen Kastl 15

1 Spiegl 30

An Fahr und Rüstung

2 fahr Wägen samt zugehörigen Rüstung 20

Pflug, Fitten(?), Hoken samt Schaar 3

2 Fahrschlitten 1

An verschiedenen Büchern

1 Stuk Hiestorien Buch 1

1 Stuk Auth. Moyses 1 20

1 deto altes 20

Summa activorum 1373 56

dahingegen befinden sich Passiva und zwar

An Begräbni Ankosten Fr. Kr.

den Herrn Pfarrer 1 40

Kantor 1 16

vor die Toden Trugl 45

Todengräber 30

den Bekenhandwerk 1 10

der Literaten Bruderschaft in Neumarkt 1

Befindet sich andere Passiva

Weseritzer Rathäuser 7 35

Weserizer Kantor 7 53

Weseritzer Stadtrichter 4 14

Weseritzer Sadler 8 49

Weseritzer Schmid Wenzl 11

Weseritzer Amts Diener 1 28

bey hei.(?) ich Regen zu Tagau Mathes Wanka

in Weseritz von Zimmerarbeit	37 42
Thades Plaschka, Jäger zu Pazin	50
der Constantia Kostlin	100
Fridrich Kottner in Weseritz	31
Johann Meyer in Weseritz	1 40
Juden Saml	3
beym Thorschneider in Töpl	2 54
bey Joseph Steinhäuser in Neumark	9
Rukständige Steuer	8 49 3 Den
zur hiesigen Gemeinde lauth verwei	24 2
bey Johann Keiser in Weseritz	4 54
Fr. Kr.	
H.Georg Winterstein in Weseritz	4 11
dennen Bürgermeister dann Stadrichter und mit Zuziehung einigen Bürgern, so des Bürgermeisters Rechnungen(?) untersachtet, so der Anweis klar zeigt und viele Täge zugebracht	4
der hiesigen Gemeinde Zinsbares Capital	25
von der Gemeinde aufgeborgtes Capital pr. 340 Fr. mus .....(?) gezalet werden ver- mög Repart	26
Gerichtsankösten	
den fürstl. Oberamt für die Erbschafts Vertheilung und .....(?)	1 15
denen Weseritzer Gerichten für die Inventum(?)	30
für Stempl .....(?)	1

Summa Passivorum 351 48 3

Da Passivum nun vom dem Activo abgezogen, so
verbleibet übrig 1022 7 3

Erben befinden sich und zwar

die hinterbliebene Wittib Katarina Zeibigin ...Alt 46 Jahr

der hinterbliebene Sohn Leopold .....Alt 18 Jahr

die hinterbliebene Tochter Katarina .....Alt 16 Jahr

unseren denen

befindet sich zwar ein Kind, Names Joseph 24 Jahr Alt, welcher dermalen als Canonier in kay.königl.Militaeur Dinsten stehet, dieser demnach Vermög in Handenhabenden Vergleichs Instrument von 15.3. dieses Jahres ind der angänze (abgänze?) mit 300 Fr.abgefertiget worden, welche dereim(?) .....(?) Hausebesitzer nach der Mutter Übergabe zu bezahlen hat und die dem selben von der Hauskauf Summa zu guten gehenden werden sollen. Von darumber als ein weiterere(?) Erbhierortes nicht mit angesetzt wird. stehet, dieser demnach Vermög in Handenhabenden Vergleichs Instrument von 15.3. dieses Jahres in der angänge(abgänze ?) mit 300 Fr.abgefertiget worden, welche dereim(?) .....
.....

(?) Hausbesitzer nach der Mutter ihrer Übergabe zu bezahlen hat und die dem selben von der Hauskauf Summa zu guten gehenden werden sollen. Von darumben als ein weiterere(?) Erbhierortes nicht mit angesetzt wird.

SOkA Tachov, AM Bezručice, Kontraktenprotokol über Käufe, Eheverträge, Inventarien und Obligationen, Bezručice 2949, fol. 23

Použitá literatura:

Hlaváček,I., Kašpar, J., Nový, R.: Vademecum pomocných věd historických. Svoboda, Praha 1988, vydání I. s.495,

Česká diplomatika do r. 1848. UK, Praha 1971, vydání II., s. 382